

Araştırma Makalesi/Research Article

Türkiye'deki Hemşirelik Lisans Programlarında Yer Alan Bilişim Derslerinin İncelenmesi: Tanımlayıcı Bir Çalışma

Investigation of Informatics Courses in Nursing Undergraduate Programs in Türkiye: A Descriptive Study

Meryem YAVUZ VAN GIERSBERGEN¹, Züleyha AYKUT²

Öz: Amaç: Bu çalışmada, Türkiye'deki üniversitelerdeki hemşirelik lisans programları içindeki Bilişim derslerinin durumunun araştırması amaçlandı. Gereç ve Yöntem: Tanımlayıcı tipte olan çalışma Kasım-Aralık 2023 tarihinde internet ortamında yürütüldü. Evren, Türkiye'deki üniversitelere bağlı 177 hemşirelik bölümü, örneklem ise bilişim derslerini içeren 63 hemşirelik bölümü lisans programını kapsamaktadır. İnceleme, üniversitelerin web sitelerinde bulunan ders bilgi paketlerinin incelenmesini içeriyordu. Araştırmacı tarafından oluşturulan form aracılığıyla toplanan veriler SPSS 22.00 programı kullanılarak analiz edilmiş ve sonuçlar sayı ve yüzde olarak sunulmuştur. Bulgular: Türkiye'deki 177 lisans hemşirelik programının %65'i (n:115) devlet üniversitelerine bağlı, %81,9'u (n:145) Sağlık Bilimleri Fakültesi'nde bulunuyordu. İncelenen hemşirelik bölümlerinin (n:63) %35,6'sında dahil edilme kriterlerini karşılayan bir Bilişim dersi vardı. Dersin isimlendirilmesi değişiklik göstermekle birlikte %41,3'ünde (n:26) ders "Hemşirelik Bilişimi" olarak belirlenmiş ve %84,1 (n:53) ders seçmeli olarak açılmıştır. Sonuç: Bulgular, hemşirelik programlarında temel bilgisayar kullanım becerilerinin yaygın olarak ele alındığını ancak hemşirelik ve sağlık alanına yönelik bilişim derslerinin kayda değer bir varlığının bulunmadığı vurgulamaktadır. Sağlık hizmetlerinde bilgi teknolojilerinin artan yaygınlığı göz önüne alındığında, bu çalışma hemşirelik bölümlerine özel bilişim derslerinin dahil edilmesini savunmaktadır. Bu tür dersler, hemşirelik öğrencilerini (hemşirelerin gelecekteki iş gücü) lisans düzeyinde gelişen sağlık teknolojisi kullanımına hazırlamak için gerekli becerilerle donatmak açısından çok önemlidir.

Anahtar Kelimeler: Hemşirelik, Bilişim, Teknoloji.

Abstract: Objective: This study aimed to investigate the status of Informatics courses within nursing undergraduate programs at universities in Türkiye. Methods: The descriptive study was conducted online in November-December 2023. The population consisted of 177 nursing departments affiliated to universities in Türkiye and the sample consisted of 63 nursing department undergraduate programs including informatics courses. The review included examining the course information packages available on the websites of the universities. The data collected through the form created by the researcher were analyzed using the SPSS 22.00 program and the results were presented as numbers and percentages. Results: Of the 177 undergraduate nursing programs in Türkiye, 65% (n:115) were affiliated with state universities and 81.9% (n:145) were located in the Faculty of Health Sciences. Of the nursing programs (n:63), 35.6% had an Informatics course that met the inclusion criteria. Although the nomenclature of the course varied, in 41.3% (n:26) the course was designated as "Nursing Informatics" and in 84.1% (n:53) the course was offered as an elective. Conclusions: The findings emphasize that basic computer usage skills are widely addressed in nursing programs, but there is no significant presence of informatics courses in the field of nursing and health. Given the increasing prevalence of information technologies in health care, this study advocates for the inclusion of specialized informatics courses in nursing departments. Such courses are crucial to equip nursing students (the future workforce of nurses) with the necessary skills to prepare them for the evolving use of health technology at the undergraduate level.

Keywords: Nursing, Informatics, Technology.

¹Prof. Dr. Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi, ORCID: 0000-0002-8661-0066, meryem.yavuz@ege.edu.tr

Prof. Dr. Ege University Faculty of Nursing

²Sorumlu yazar: Arş. Gör. Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi, ORCID: 0000-0002-2079-1917, zuleyhaaykutt@gmail.com; zuleyha.aykut@ege.edu.tr

Res. Assist, Ege University Faculty of Nursing

Giriş

Hemşirelik Bilişimi, bilgi bilimi, bilgisayar bilimi ve hemşirelik bilimi olmak üzere üç bilimsel alandan oluşan yeni bir kavramdır (Nes et al., 2021; Harerimana et al., 2022). Hemşirelik bilişimi, hemşirelik uygulamalarını, eğitimi, yönetimini ve araştırmasını desteklemek ve geliştirmek için teknoloji ve bilgi sistemlerinin kullanımını içerir. Hemşire bilişimcileri olarak da bilinen bilişim hemşireleri, sağlık ortamlarında bilgi sistemlerinin tasarlanması, uygulanması ve optimizasyonunda önemli bir rol oynamaktadır (Nes et al., 2021; Harerimana et al., 2022; Staggers & Thompson, 2002). Hemşirelik bilişiminin amacı, bilgi yönetimi ve iletişimi en iyi şekilde kullanarak birey, aile ve toplumun sağlığını iyileştirmektir (Staggers & Thompson, 2002). Bilgi ve iletişim teknolojileri küresel olarak sağlık sistemlerinde her yerde mevcut hale gelmiştir, hemşireler tüm sağlık hizmetlerinde en büyük sağlık profesyoneli grubudur, hemşirelerden teknolojik gelişmeleri takip etmesi sağlık bakım sürecinde teknolojiyi etkin kullanabilmesi için yeterli beceriye sahip olmaları beklenmektedir (İşeri & Atasayar, 2021; Harerimana et al., 2021; Harerimana et al., 2022). Bilgi ve teknik beceriler hemşirelerin karar verme süreçlerini geliştirir, hemşirelerin güvenilir ve kanıta dayalı bakım sağlamasına yardımcı olur. Bu nedenle hemşirelik bilişimi yeterlilikleri hemşireler için temel bir gereklilik haline gelmiştir (Oh et al., 2019).

Toplumumuzda ve sağlık hizmetlerinde ilerleyen dijitalleşme, farklı rollerdeki hemşirelerin günlük rutin çalışmalarını giderek daha fazla etkilemektedir (Egbert et al., 2019). Hemşireler birçok alanda bilişim teknolojisini kullanmakta ve bunlardan faydalanmaktadırlar. Bunlardan bazıları; bilgisayar kullanma, dijital bilgiye erişme ve değerlendirme, yeterli bilgi yönetimi becerisine sahip olma, tıbbi izleme cihazlarının yanı sıra mobil ve web tabanlı sağlık uygulamalarını kullanma, hastaların tedavi ve bakımlarını kaydetme, hasta bakım planlarını sisteme işleme, sistemdeki verilerin analiz edilerek istatistiksel olarak yorumlanma, uzaktan hasta takibidir (İşeri & Atasayar, 2021; Bilgiç & Şendir, 2014; Harerimana et al., 2021). Gelişen sağlık sisteminde, hemşirelik uygulamalarında ve hasta bakımında bilişim araçlarının kullanılması, yükseköğretim kurumlarının sağlık bilgi sistemlerinde teknolojik yenilikleri kullanmak için yeterli dijital beceri ve yeterliliğe sahip hemşirelik mezunları yetiştirmeye yönelik yaklaşımlar geliştirmesinde itici bir güç olmuştur (Nes et al., 2021). Bu gelişmelere rağmen, hemşirelerin çalıştığı çeşitli yerlerde arzu edilen şeyler ile gerçekte var olan ve kullanılanlar arasında hala birçok boşluk bulunmaktadır. Büyük başarılar elde edilmiş ve günümüzde olağanüstü uygulamalar mevcut olmasına rağmen, bu sonuçlar ve etkileri hemşirelerin ve diğer sağlık çalışanlarının çoğunun düşünce yapısına henüz tam olarak

girmemiştir. Bu durumu açıklayabilecek birçok neden vardır ve bunlardan biri de hemşirelere yönelik yeterli ve kapsamlı sağlık bilişimi eğitiminin olmamasıdır (Egbert et al., 2019). Küreselleşme, siber devrim süreci, ekonomik rekabetin varlığı ve bilginin geniş kitlelere yayılması ile bilgi iletişim teknolojileri ve çeşitli teknolojilerin sağlık eğitiminde kullanımı yaygınlaşmaktadır (Şenyuva, 2021). Teknolojik değişim ve gelişmeler eğitimin kalitesini artırmak, gelişim ve değişimleri takip etmek, öğrenmeyi geliştirmek amacıyla kullanılmaktadır. Özellikle uygulamalı eğitim olan hemşirelik eğitiminde bilgisayar, internet, mobil teknolojiler, uzaktan eğitim teknolojileri, simülasyonlar, öğretim videoları ve sosyal medya öğrenme sürecinde kullanılabilir (Şenyuva, 2019).

Teknolojinin hızla benimsenmesi, sağlık profesyonellerini hastalara ve toplumlara bakım sunma biçimlerini değiştirmeleri konusunda etkilemektedir. Bu durum, bakım ve tedaviyi iyileştirmek, geliştirmek ve olumlu yönde dönüştürmek için fırsatlar sunarken, mezunların kendilerine sunulan teknoloji ve verileri etkin bir şekilde kullanabilecek bilgi, beceri ve tutumlara sahip olması gerekmektedir (Brown vd., 2020). Ayrıca, hemşirelik bölümlerinde ders veren öğretim üyelerinin de bilişim ve teknoloji konusunda daha bilgili hale gelmesi gerekmektedir. Öğretim üyelerinin hemşirelik bilişimini öğretmeye hazırlanmaları, yöneticilerin ise bilgisayar okuryazarlığı, bilgi okuryazarlığı ve bilişim yetkinlikleri arasındaki farkları anlamaları ve bu konuda kendilerini geliştirmeleri gerekmektedir (Thompson ve Skiba, 2008). Bilişim teknolojilerinin sağlık hizmetlerine yaygın biçimde entegrasyonu, özellikle hemşirelik öğrencilerinin alanın geleceğin işgücü olduğu dikkate alındığında, hemşirelik eğitiminde proaktif bir yaklaşımı gerektirmektedir. Bu öğrencilerin lisans eğitimleri sırasında temel bilişim becerilerini kazanmalarının sağlanması, hemşirelik bölümlerine özel bilişim derslerinin dahil edilmesinin önemini vurgulamaktadır. Geleceğin hemşirelerini sağlık bakım ortamlarında teknolojiyi yönlendirme ve kullanma yeterliliğiyle donatmak için, hemşirelik eğitimi sunan üniversitelerin özel bilişim dersleri içermesi gerekir. Ayrıca hemşirelik eğitiminin pratik doğası göz önüne alındığında bilişim ve teknolojilerin çeşitli derslere, özellikle de uygulamalı derslere entegrasyonu çok önemlidir (Egbert vd., 2019; Harerimana vd., 2021). Geleceğin hemşirelerin olan hemşirelik öğrencilerin lisans eğitim düzeyinde bilişim dersleri almaları, bu konuları uygulamalarında kullanabiliyor olmalarının önemli olduğu görülmüştür. Bu çalışmada, Türkiye'deki üniversitelerdeki hemşirelik lisans programları içindeki Bilişim derslerinin incelenmesi amaçlanmıştır.

Gereç ve Yöntem

Araştırmanın Türü

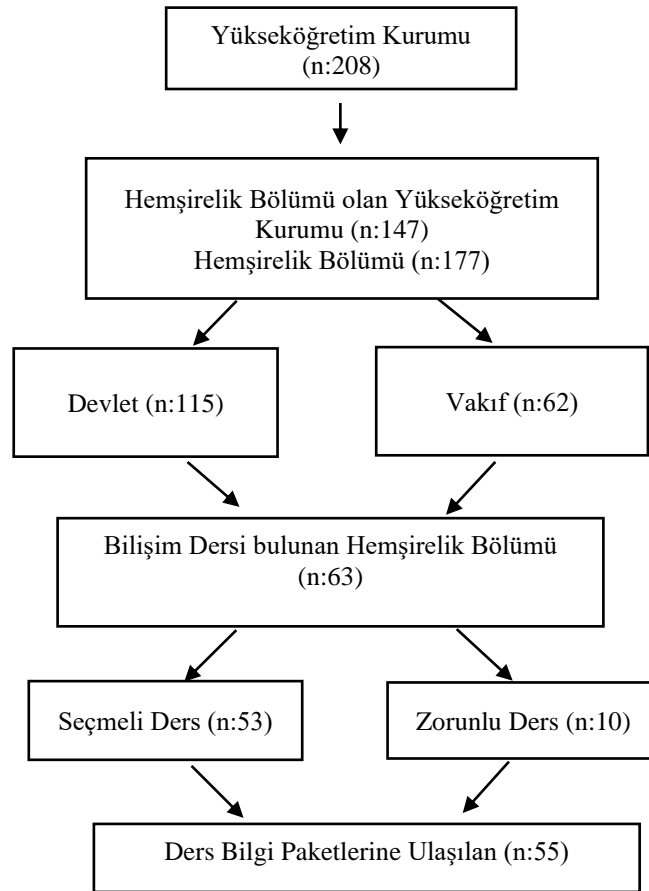
Tanımlayıcı tipte çalışmadır.

Araştırmanın Yeri ve Zamanı

Çalışma internet ortamında Kasım-Aralık 2023 tarihinde yapılmış olup Türkiye’de hemşirelik bölümü bulunan üniversiteler dahil edildi.

Araştırma Evren ve Örneklemi

Çalışmanın evreni YÖK Atlas sayfasından güncel 2023 yılı hemşirelik bölümü bulunan üniversitelere ulaşılarak belirlendi (YÖK Atlas, 2023). Çalışmanın evrenini Türkiye’deki 147 üniversitede bulunan 177 Hemşirelik bölümü oluşturdu. Çalışmanın örneklemi Hemşirelik bölümü bulunan üniversitelerin bölüm ders programlarında bilişim hemşireliği dersi bulunan (n:63) Hemşirelik lisans programları oluşturdu (Şekil 1).

Şekil 1. Akış şeması

Araştırmaya Dahil Edilme Kriterleri

- Yükseköğretim kurumunun Türkiye’de bulunması
- Yükseköğretim kurumunda hemşirelik lisans programının olması
- Hemşirelik lisans programın ders içeriğinde hemşirelik bilişimi ve kapsamını içeren dersin bulunması
- Hemşirelik bölümünün ders bilgi paketlerinin web sitelerinde yayımlanması

Araştırma Verilerinin Toplanması, Analizi

Çalışma Kasım-Aralık 2023 tarihinde internet ortamında gerçekleştirildi. Araştırmacılar tarafından dahil edilme kriterleri belirlenip veri toplama formu oluşturuldu. YÖK Atlas sayfasından güncel 2023 yılı hemşirelik bölümü bulunan üniversitelere ulaşıldı. Hemşirelik bölümü bulunan üniversitelerin web sayfalarından bölüm ders program ve ders içerikleri incelendi. İncelenen bilgiler veri formuna geçirildi. Tarama ve inceleme sonrası elde edilen veriler, SPSS 22.00 (Statistical for Social Sciences) programına aktarılarak, sayı ve yüzde olarak değerlendirildi.

Veri toplama formu: Araştırmacılar tarafından incelenecek alt başlıklar belirlenip oluşturulmuştur. Form; üniversite adı, şehri, üniversite türü, hemşirelik bölümünün türü, bölüm ders dili, bilişim dersi varlığı, dersin içeriği, AKTS bilgileri gibi alt başlıkları içermektedir. Hemşirelik bilişimi bulunan hemşirelik bölümleri içinde ayrı form oluşturulmuştur. Bu formda ise dersin içeriği, ders değerlendirme yöntemleri, dersi veren sorumlu öğretim üyesi bilgileri gibi özellikler değerlendirilmiştir.

Bulgular

Türkiye'deki 147 üniversitenin 177 hemşirelik bölümüne ulaşan kapsamlı bir araştırma yapıldı. Bu bölümlerin %27,7'si (n:49) İstanbul'da bulunmaktadır. Dağılım incelendiğinde hemşirelik bölümlerinin büyük çoğunluğunun %65'inin (n:115) devlet üniversitelerine bağlı olduğu ve %81,9'unun (n:145) Sağlık Bilimleri Fakültesi bünyesinde yer aldığı görülmektedir. Eğitim dili açısından incelenen hemşirelik bölümlerinin %89,8'inin (n:159) Türkçe eğitim vermektedir (Tablo 1).

Tablo 1: Türkiye'deki Hemşirelik Bölümleri

	Sayı(n)	Yüzde(%)
Üniversite Türü		
Devlet	115	65,0
Vakıf	62	35,0
Hemşirelik Bölümünün Fakülte-Yüksekokul Türü		
Sağlık Bilimleri Fakültesi	145	81,9
Hemşirelik Fakültesi	18	10,2
Sağlık Bilimler Yüksekokulu	10	5,6
Hemşirelik Yüksekokulu	4	2,3
Bölüm Dili		
Türkçe	159	89,8
İngilizce	18	10,2

Hemşirelik bölümlerinin %35,6'sının (n:63) müfredatlarında Bilişim dersi yer almaktadır. İncelenen hemşirelik bölümlerinde Bilişim Dersin adı değişmek ile birlikte (n:26) %41,3'ünde "Hemşirelik Bilişimi" olarak ders programlarında yer almaktadır ve (n:53) %84,1'inde seçmeli ders olarak bulunmaktadır. Dersin teorik sayısı (n:55) %87,3'ünde 2; AKTS'leri ise (n:23) %36,5'inde 4'tür (Tablo 2.).

Tablo 2: Hemşirelik Bölümlerindeki Bilişim Derslerinin İncelenmesi

	Sayı(n)	Yüzde(%)
Bilişim Dersi		
Var	63	35,6
Yok	112	63,3
Erişim sağlanamadı	2	1,1
Dersin Adlandırılması		
Hemşirelik Bilişimi	26	41,3
Hemşirelikte Bilişim	10	15,9
Sağlık Bilişimi	4	6,3
Nursing Informatics	3	4,8
Sağlıkta Bilişim	2	3,2
Sağlık Bakım Teknolojileri ve Bilişim	2	3,2
Hemşirelikte Bilişim ve İnovasyon	2	3,2
Diğer	14	22,2
Dersin Türü		
Seçmeli	53	84,1
Zorunlu	10	15,9
Dersin Teorik Sayısı		
1	1	1,6
2	55	87,3
3	7	11,1
Dersin AKTS'leri		
2	22	34,9
4	23	36,5
3	11	17,5
5	4	6,3
6	2	3,2
7	1	1,6
Dersin verildiği yıl		
1	8	12,7

2	19	30,2
3	23	36,5
4	7	11,1
Genel seçmeli*	3	4,8
Belirtilmemiştir	3	4,8

*Bölüm seçmeli ders havuzunda bulunmaktadır, öğrenciler farklı yıllarda da seçebilmekte

İnceleme sonucunda (n:63) Bilişim Dersi bulunan hemşirelik bölümlerindeki ders bilgi paketleri incelenmiştir, (n:55) %87,3'ünün bilgi paketlerinin paylaşıldı görülmüştür. İncelenen bilgi paketlerinde Bilişim derslerinin (n:52) %94,5'inde ders içerik bilgisi, (n:54) %98,2'sinde dersin konuları bilgisi ve tamamında dersin amacı belirtilmiştir. Derslerin (n:43) %78,2'sinde dersin ön koşulu olmadığı belirtilmiştir. Ders değerlendirmeleri incelendiğinde tamamında (n:55) %100'ünde ara sınav, (n:11) %20'sinde ödev, tamamında (n:55) %100'ünde yılsonu sınavı, (n:2) %3,6'sında dersin uygulamasının bulunduğu belirtilmiştir (Tablo 3).

Tablo 3: Ders Bilgi Paketlerinin İncelemesi

	Sayı(n)	Yüzde(%)
Dersin amacı		
Var	55	100
Ders içeriği		
Var	52	94,5
Yok	3	5,5
Dersin ön koşulu		
Yok	43	78,2
Bilgi yer almamaktadır	12	21,8
Ders konuları		
Var	54	98,2
Yok	1	1,8
Ders değerlendirmesi		
Ara sınav	55	100
Ödev	11	20
Yılsonu sınavı	55	100
Uygulama	2	3,6
Dersi veren sorumlu öğretim üyesi		
Prof. Dr.	5	9,1
Doç. Dr.	8	14,5
Dr. Öğr. Üyesi	20	36,4
Dr. Öğretim Elemanı	4	7,3
Öğr. Gör.	8	14,5
Belirtilmemiştir	10	18,2

Bölümlerin bilişim ders içerikleri incelenmiştir, incelenen içerikler alt başlıklar altında toplanmış, en çok yer alan konu başlığından az olana doğru verilmiştir:

- hemşirelik bilişimi
- sağlık bilişimi uygulama alanları
- sağlık bilişimi
- e-sağlık, telesağlık, evde bakım sistemleri
- elektronik sağlık kayıtları

- sağlık bilişiminde etik konular, mahremiyet ve bilgi güvenliği
- sağlık bilişiminde güvenlik
- veri ve bilgi kaynakları
- klinik bilgi sistemleri
- sağlık ve hemşirelik bilişiminin geleceği
- hemşirelik eğitiminde bilişim
- karar destek sistemleri
- sağlık kayıtları
- kodlama, sınıflama sistemleri
- sağlık bakım politikaları
- sağlık hizmetlerinde insan-teknoloji etkileşimi
- hastane bilgi sistemleri
- sağlık alanındaki teknolojik gelişmeler
- yapay zeka
- hemşirelik kayıtları
- dünyada ve Türkiye’de sağlık ve hemşirelik bilişimi
- sağlık-hemşirelik bilişimini tarihsel süreci
- inovasyon, inovatif ürün geliştirme- ürün analizi
- kanıta dayalı uygulamalar
- teknoloji yönetimi

Tartışma

Çalışma sonuçlarına göre Türkiye’de birçok şehirde hemşirelik lisans bölümünün bulunduğu, bu bölümlerin çoğunluğunun devlet üniversitelerinde olduğu görülmüştür. Türkiye’de bulunan hemşirelik lisans bölümlerinin ders bilgi paketleri incelemeleri sonucunda müfredat programında ve genellikle ilk dönem temel bilgi teknolojileri ve bilgisayar derslerine yer verildiği görülmüştür. Bununla birlikte hemşirelik lisans bölümlerinin yarısından azında müfredatlarında Hemşirelikte Bilişimi dersi bulunmaktadır. Müfredatlarında bilişim dersi bulunan hemşirelik bölümlerinin çoğunda ise seçmeli olarak yer almaktadır.

Bu çalışma analizi, hemşirelik bölümlerindeki bilişim derslerinin yapısı ve değerlendirme yöntemleri hakkında ayrıntılı bir bakış açısı sağlayarak, bilişimin Türkiye’deki hemşirelik eğitimindeki yeri ile genel görünümüne değerli bilgiler katacağı düşünülmektedir.

Hemşirelik lisans eğitiminde bilişim yeterliklerinin ve müfredatının geliştirilmesi, uygulanması ve değerlendirilmesine yönelik çağdaş yaklaşımlar gerekmektedir. Konunun eğitimciler ve öğrenciler tarafından profesyonel hemşirelik uygulamalarının önemli bir yapı taşı ve öğretilen diğer klinik konuların çoğunu tamamlayan ve geliştiren bir konu olarak görülmesini sağlayacak şekilde bilişimin diğer derslere de entegre edilmesi faydalı olabilecektir (O'Connor, S., & LaRue, E., 2021). Literatürdeki incelemelere göre bilişim eğitiminin hemşirelik müfredatına dahil edilmesini önerilmektedir (Honey ve Procter, 2017; Skiba, 2017;

O'Connor, S., & LaRue, E., 2021). Hemşirelik lisans program müfredatlarına hemşirelikte bilişim dersinin eklenmesi ve bilişim konularının da diğer teorik ve uygulamalı derslerine entegre edilmesi ve hemşirelik bölümlerinde eğitim sunan öğretim üye ve elemanlarının da bilişim konusunda kendilerini geliştirmeleri önerilebilir.

Hemşirelik eğitiminde bilişim konusunda ulusal ve uluslararası bazı ilerlemelere rağmen, bilişimin benimsenmesini etkileyen çok sayıda engel olabileceği belirtilmektedir. Bunlar; konu hakkında fakülte uzmanlığının eksikliği ve bilişim kavramlarının öğretilmesi gerektiği konusunda yerel, ulusal ve uluslararası fikir birliği eksikliği olabileceği belirtilmektedir (O'Connor & LaRue, 2021). Thompson ve Skiba tarafından 2008 yılında hemşirelik müfredatındaki hemşirelik bilişimi dersine ilişki gereksinimleri ile ilgili hemşirelik bölümü öğretim üyeleri ile yürütülen çalışma sonucuna göre, hemşirelik eğitimi bilişimi müfredata tam olarak entegre edilemediği, bilişim araçlarını kullanma konusunda gerekli bilgi ve becerilere sahip olarak hazırlanmasında büyük boşluklar bulunduğu belirtilmektedir. Ayrıca bu çalışma sonucunda hemşirelik eğitimcileri arasında hemşirelik bilişimin ne olduğu ile ilgili uyumsuzluk olduğu, bilgisayara maruz kalmanın bilişim eğitimi anlamına geldiği belirtilmektedir (Thompson & Skiba, 2008). Hemşirelik fakültelerinin veya yüksekokullarının, bilişim dersinin içeriğini geliştirmek veya bilişimi mevcut sınıf ve klinik içeriğe entegre etmek için bilişim öğretme ve bilişim öğrenme zamanının önündeki engelleri belirlemek ve bunları aşmak için desteğe ihtiyacının bulunduğu belirtilmektedir. Programlarda bilişim içeriğinin arttırılmasını desteklemek için bilişim fakültesi ve/veya savunucularına da ihtiyaç olabilir (Bove, 2020). Çalışmada bilişim derslerinin ders içerikleri incelenmiş ve en çok yer alan konular; hemşirelik bilişimi, sağlıkta uygulama alanları olduğu görülmüştür. Daha az yer alan konular olan teknoloji yönetimi, ürün geliştirme-inovatif, kanıta dayalı uygulamalar, yapay zeka konularının da ders içeriklerine eklenmesi önerilebilir.

Uluslararası düzeyde, Avustralya, Kanada, Danimarka, Yeni Zelanda ve Amerika Birleşik Devletleri gibi gelişmiş ülkeler, lisans hemşirelik müfredatlarında hemşirelik bilişimini içerecek şekilde reformlar gerçekleştirmiştir (Harerimana et al., 2022). Bu ülkelerde hemşirelik okullarının, hemşirelik programının akreditasyonunu alabilmek için hemşirelik bilişiminin müfredatlarına dahil edildiğine dair kanıt sunmaları gerektiği belirtilmektedir (Harerimana et al., 2022). Her ne kadar birçok sağlık kurumu ortak bilişim derslerini benimsemiş olsa da hemşirelik lisans öğrencileri için bir hemşirelik bilişimi dersi birçok ülkede henüz müfredatlarında zorunlu bir gereklilik olarak bulunmamaktadır (Oh et al., 2019). Sağlık ve hemşirelik bilişimi Almanya'da ve Avusturya'da hemşirelik müfredatında yaygın olarak

benimsenmemiş olduğu belirtilmiştir. Benzer şekilde, hemşirelik müfredatında sağlık bilişiminin önemi İsviçre'de genel olarak kabul edilmektedir. Ancak pratikte müfredata daha az entegre edildiği belirtilmiştir (Egbert et al., 2019). Hemşirelik bilişimi dersi henüz Güney Kore'de zorunlu bir gereklilik değildir (Oh et al., 2019). Afrika gibi gelişmekte olan ülkelerde, uygulama ve benimseme zorlukları nedeniyle lisans hemşirelik eğitiminde hemşirelik bilişimi azdır (Harerimana et al., 2022). Afrika'da bilişimin hemşirelik eğitime entegrasyonu henüz erken aşamada olduğu, altyapı ve bilgi ve iletişim teknolojileri araçlarının eksikliği, hemşire eğitimcileri ve öğrenciler arasında yetersiz bilgi ve iletişim teknolojileri okuryazarlığı, değişime direnç ve politika ve kılavuzların eksikliği dahil olmak üzere, Afrika'da lisans hemşirelik eğitiminde hemşirelik bilişiminin uygun şekilde entegrasyonunu engelleyen zorlukların olduğu belirtilmektedir (Harerimana et al., 2021). Ülkemizde ise hemşirelik bölümlerinde Bilişim Dersin adı değişmek ile birlikte yarısından azında ders programlarında yer almaktadır, dersin bulunduğu bölümlerde ise çoğunluğunda seçmeli ders olarak bulunmaktadır.

Kore'de 60 hemşirelik okulundan 53'ünün katıldığı çalışmaya göre; lisans okullarında hemşirelik bilişimi derslerinin birinci sınıftan dördüncü sınıfa kadar sunulduğunu, birçok hemşirelik okulunun 2. sınıfta (%32.1) ve 4. sınıfta (%34.0) hemşirelik bilişimi dersleri verdiğini belirtilmektedir (Park et al., 2022). Türkiye'de hemşirelik bilişim derslerinin 36,5'i 3. sınıf, 11,1'inde ise 4. sınıf müfredatında yer verildiği belirlenmiştir. Kore'de hemşirelik okullarıyla yürütülen çalışmaya göre; lisans okullarında hemşirelik bilişimi derslerinin büyük çoğunluğunun profesörler tarafından verildiği saptanmıştır (Park et al., 2022). Türkiye'de ise hemşirelikte bilişim derslerinin dersi veren sorumlu öğretim üyeleri incelendiğinde profesör unvanına sahip olan öğretim üye sayısının düşük olduğu belirlenmiştir. Ders sorumlusu genel olarak doktor öğretim üyelerinden oluşmaktaydı.

Hemşirelik bilişim ders değerlendirmeleri incelendiğinde hepsinde ara sınav ve yıl sonu sınavı olduğu, buna ek olarak bazı bölümlerde ödev değerlendirmesi de yer almaktadır. Hemşirelikte bilişim derslerinin çoğunda dersin ön koşulu olmadığı görülmüştür, hemşirelikte bilişim dersi alınabilmesi için hemşirelik lisans öğrencilerinin temel teknoloji ve bilgisayar dersini almaları hemşirelikte bilişim dersine katkı sağlayabileceği düşünülmektedir. Yapılan taramalarda hemşirelik lisans bölümlerinde ilk dönemlerde müfredat programlarında temel teknoloji ve bilgisayar derslerinin verildiği görülmüştür.

Sonuç

Ülkemizde hemşirelik eğitimi alanında, lisans düzeyinde temel bilgi teknolojisi ve bilgisayar dersleri mevcut olmakla birlikte, hemşirelik ve sağlık hizmetlerine yönelik özel

bilgisayar bilimleri derslerinin de dahil edilmesiyle iyileştirmeye açık bir alan olduğu açıktır. Sağlık hizmetlerinde bilgi teknolojisinin giderek genişleyen kullanımı, geleceğin hemşirelerini temel becerilerle donatmak için hemşirelik eğitiminde bir evrimi gerektirmektedir. Bu zorunlu ihtiyacın karşılanması için hemşirelik bölümlerinin hemşirelik alanına özel olarak tasarlanmış bilişim derslerini proaktif olarak tanıtmaları önerilmektedir. Bu dersler yalnızca bilgi teknolojisinin temellerini kapsamamalı, aynı zamanda sağlık alanındaki uygulamalarının inceliklerini de incelemelidir. Dahası, bilişim ve teknolojinin entegrasyonu özel derslerin ötesine genişletilmeli ve hemşirelik programlarındaki diğer akademik konuların ve pratik uygulamaların dokusuna kusursuz bir şekilde dokunmalıdır.

Buna paralel olarak hemşirelik öğretim üyelerinin bilişim ve teknoloji alanındaki dinamik değişim ve ilerlemeleri takip etmeleri teşvik edilmelidir. Sürekli mesleki gelişim, öğretim üyelerinin en son teknolojik trendleri kendi öğretim yöntemlerine dahil etme konusunda becerikli olmalarını sağlamak için çok önemlidir. Hemşirelik bölümleri, bu tavsiyeleri benimseyerek, modern sağlık hizmeti sunum sistemlerinin karmaşıklıklarıyla başa çıkabilen, teknolojik açıdan yetkin ve geleceğe hazır bir hemşirelik işgücünün geliştirilmesinde önemli bir rol oynayabilir. Bu stratejik yaklaşım, hemşirelik eğitimini yalnızca sağlık hizmeti ortamının gelişen talepleriyle uyumlu hale getirmekle kalmaz, aynı zamanda hemşirelik mezunlarının hasta bakımı ve sonuçlarının iyileştirilmesi için bilgi teknolojisinin potansiyelinden yararlanacak şekilde iyi donanıma sahip olmalarını sağlar.

Çıkar Çatışması: Yazarlar arasında çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Yazar Katkıları: Fikir: MYVG., ZA.; Tasarım/Dizayn: ZA.; Denetleme: MYVG.; Veri toplanması ve/veya işlemesi: ZA.; Analiz ve/veya yorum: MYVG., ZA.; Literatür Taraması: MYVG.; ZA.; Yazıyı yazan: ZA.; Eleştirel inceleme: MYVG.

Hakem Değerlendirmesi: İç/Dış bağımsız

Kaynaklar

- Baltacı N, Deniz HT. (2019). Öğrencilerin araştırmaya yönelik kaygıları, bilişim teknolojilerinden yararlanma durumları ve kanıta dayalı hemşireliğe yönelik tutumlarının değerlendirilmesi. *Samsun Sağlık Bilimleri Dergisi*, 4(2), 60-68. Erişim: <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/901031>
- Bilgiç Ş, Şendir M. (2014). Hemşirelik bilişimi. *Cumhuriyet Hemşirelik Dergisi*, 3(1), 24-28. Erişim: <http://chd.cumhuriyet.edu.tr/en/download/article-file/48787>
- Brown J, Morgan A, Mason J, Pope N, Bosco AM. (2020). Student nurses' digital literacy levels: lessons for curricula. *CIN: Computers, Informatics, Nursing*, 38(9), 451-458. <https://doi.org/10.1097/CIN.0000000000000615>
- Bove LA. (2020). Integration of informatics content in baccalaureate and graduate nursing education: an updated status report. *Nurse Educator*, 45(4), 206-209. <https://doi.org/10.1097/NNE.0000000000000734>
- Çetin B, Eroğlu N. (2020). Hemşirelik Bakımında Yenilikçi Teknolojiler. *Acta Medica Nicomedia*, 3(3), 120-126. Erişim: <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1099653>.
- Egbert N, Thye J, Hackl WO, Müller-Staub M, Ammenwerth E, Hübner U. (2019). Competencies for nursing in a digital world. Methodology, results, and use of the DACH-recommendations for nursing informatics

- core competency areas in Austria, Germany, and Switzerland. *Informatics for Health and Social Care*, 44(4), 351-375. <https://doi.org/10.1080/17538157.2018.1497635>
- Harerimana A, Wicking K, Biedermann N, Yates K. (2021). Integrating nursing informatics into undergraduate nursing education in Africa: a scoping review. *International Nursing Review*, 68(3), 420-433. <https://doi.org/10.1111/inr.12618>
- Harerimana A, Wicking K, Biedermann N, Yates K. (2022). Nursing informatics in undergraduate nursing education in Australia before COVID-19: A scoping review. *Collegian*, 29(4), 527-539. <https://doi.org/10.1016/j.colegn.2021.11.004>
- İşeri Ö, Atasayar BŞ. (2021). Hemşirelik öğrencilerinin bilişim teknolojilerinden yararlanma düzeyleri ile bireyselleştirilmiş bakım algıları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Samsun Sağlık Bilimleri Dergisi*, 6(1), 111-118. <https://doi.org/10.47115/jshs.844599>
- Nes AAG, Steindal SA, Larsen MH, Heer HC, Lærum-Onsager E, Gjevjon ER. (2021). Technological literacy in nursing education: A scoping review. *Journal of Professional Nursing*, 37(2), 320-334. <https://doi.org/10.1016/j.profnurs.2021.01.008>
- O'Connor S, LaRue E. (2021). Integrating informatics into undergraduate nursing education: A case study using a spiral learning approach. *Nurse Education in Practice*, 50, 102934. <https://doi.org/10.1016/j.nepr.2020.102934>
- Oh J, Kim SJ, Kim S, Kang KA, Kan J, Bartlett R. (2019). Development and evaluation of flipped learning using film clips within a nursing informatics course. *Japan Journal of Nursing Science*, 16(4), 385-395. <https://doi.org/10.1111/jjns.12245>
- Park M, Dlamini BB, Kim J, Kwak MJ, Cho I, Choi M, et al. (2022). Development of a standardized curriculum for nursing informatics in Korea. *Healthcare Informatics Research*, 28(4), 343-354. <https://doi.org/10.4258%2Fhir.2022.28.4.343>
- Staggers N, Thompson CB. (2002). The evolution of definitions for nursing informatics: a critical analysis and revised definition. *Journal of the American Medical Informatics Association*, 9(3), 255-261. <https://doi.org/10.1197/jamia.M0946>
- Şenyuva E. (2019). Teknolojik gelişmelerin hemşirelik eğitime yansımaları. *Florence Nightingale Hemşirelik Dergisi*, 27(1), 79. <https://doi.org/10.26650%2FFN322556>
- Şenyuva E. (2021). Sağlık eğitiminde bilişim teknolojilerinin kullanımı: güçlü ve zayıf yönler. *Türkiye Klinikleri Journal of Nursing Sciences*, 13(4). <https://doi.org/10.5336/nurses.2021-83083>
- Tatlı Z, Aydın A, Şimşek P, Özdemir M, Gölbaşı S, Karacan S, et al. (2018). Hemşirelerin ve hemşirelik öğrencilerinin bilişim teknolojilerini kullanma durumları. *Ordu Üniversitesi Hemşirelik Çalışmaları Dergisi*, 1(1), 18-27. Erişim: <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/614101>
- Thompson BW, Skiba DJ. (2008). Informatics in the nursing curriculum: a national survey of nursing informatics requirements in nursing curricula. *Nursing Education Perspectives*, 29(5), 312-317. Retrieved from: file:///C:/Users/ASUS/Downloads/informatics_in_the_nursing_curriculum_a_national.21.pdf
- Yök Atlas. Erişim adresi: <https://yokatlas.yok.gov.tr/lisans-anasayfa.php>. Erişim tarihi: 11.11.2023